

ilim merkezleri arasında üstün bir konuma gelmiştir. Burada yer alan medreselerde doktora seviyesine kadar öğrenim verilmektedir (*Mevsû'âtü'n-Necefi'l-eşref*, VI, 403-412). Necef'in bir özelliği de en büyük merci-i taklîdin genellikle burada yaşamış olmasıdır.

Şii kültüründe, Hz. Ali'nin türbesinin bulunduğu mekânın kutsallığından dolayı burada kılınan namazın başka yerlere nispetle 200.000 kat daha faziletli ve bir gece kalmanın 700 yıllık ibadete denk olduğu, buraya defnedilen cenazeden kabir azabının kalkacağı ve Münker ile Nekir'in sorularından muaf tutulacağı gibi çok sayıda rivayet mevcuttur (Ca'fer Bâkir Âl-i Mahbûbe, I, 14-16). Bu tür rivayetler, Necef'in sürekli göç alan bir şehir olmasına ve burada Vâdiselâm adıyla anılan çok büyük bir kabristanın teşekkülüne yol açmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Taberî, *Târih* (Ebû'l-Fazl), II, 67; ayrıca bk. İndeks; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, bk. İndeks; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), V, 213-214; İbn Battûta, *er-Rihle*, Beyrut, ts. (Dâru Sâdır), s. 176-178; Ebû Muhammed Hasan b. Muhammed ed-Deylemî, *İrşâdü'l-kulûb*, Beyrut 1398/1978, s. 441-442; Ca'fer Bâkir Âl-i Mahbûbe, *Mâzi'n-Necef ve hâzuruhâ*, Beyrut 1406/1986, I, 14-16; ayrıca bk. tür.yer.; Ali Ahmed el-Behâdîlî, *el-Havzatü'l-İlimiyye fi'n-Necef*, Beyrut 1413/1993, tür.yer.; Fâdil Jamâlî, "The Theological Colleges of Najaf", *MW*, L/1 (1968), s. 15-22; E. Honigmann – [Besim Darkot], "Necef", *IA*, IX, 157-159; a.mlf. – [C. E. Bosworth], "al-Nadîjaf", *El2* (İng.), VII, 859-861; Hasan el-Ermin, *Dâ'iretü'l-ma'ârifü'l-İslâmiyyeti's-Şî'iyye*, Beyrut 1401/1981, III, 413-425; Mustafa Cevâd, "en-Necef kadîmen", *Mevsû'atü'l-atebâti'l-mukaddese* (der. Ca'fer el-Halîlî), Beyrut 1407/1987, VI, 9-19; Muhammed Bahrülülüm, "ed-Dîrâse ve târihuhâ fi'n-Necef", a.e., VII, 9-110; ayrıca bk. tür.yer.; Muhammed el-Halîlî, "Medârisü'n-Necefi'l-kadîme ve'l-hâdişe", *Mevsû'atü'n-Necefi'l-eşref* (der. Ca'fer ed-Düceylî), Beyrut 1415/1995, VI, 403-412; Abdulaziz Sachedina, "Najaf", *The Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World* (ed. J. L. Esposito), Oxford 1995, III, 223-224.

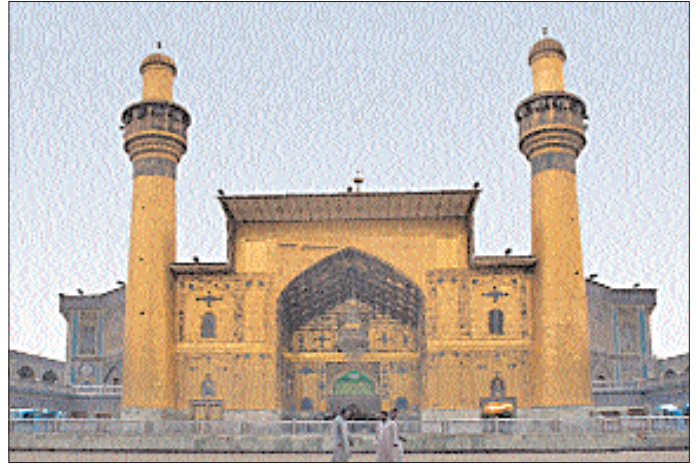
MUSTAFA ÖZ

NECEFİ (النجفی)

Ebû'l-Mecd Rızâ b. Muhammed Hüseyin b. Muhammed Bâkir b. Muhammed Takî el-İsfahânî en-Necefi (1870-1943)

İmâmîyye Şîasî fakih ve ediplerinden.

20 Muharrem 1287 (22 Nisan 1870) tarihinde Necef'te doğdu. Aslen İsfahanlı olan ailesinin fertleri ilimle uğraşan kimseler olarak tanınmıştır. İlk öğrenimine Necef'te başladı; dokuz yaşında babası ile birlik-

Necef'te
Hz. Ali'nin
türbesi

te İsfahan'a gidip bir süre kaldıktan sonra tekrar Necef'e döndü. Burada başta babası olmak üzere devrin önde gelen âlimlerinden dini ilimleri tahsil etti. Bu arada Seyyid Ca'fer el-Hillî'den edebiyat, Mirza Habîbullah el-İrâkî'den matematik ve astronomi öğrendi. Muhsin el-Emîn, Necef'te ikametini esnasında tanıdığı Rızâ Necefî'nin Ca'fer el-Kerrâm ve Seyyid Ca'fer el-Hillî, Seyyid İbrâhim Tabâtabâî ve Cevâd eş-Şebîbî gibi ediplerle yakın ilişki içinde bulunduğunu belirtmektedir (*A'yânü's-Şî'a*, VII, 16). 1915 yılına kadar doğduğu şehirde kalan Necefî, I. Dünya Savaşı'nın sebep olduğu karışıklıklar yüzünden ailesiyle birlikte Necef'ten ayrılarak İsfahan'a yerleşti. Hayatının geri kalan kısmını bazı kısa seyahatler dışında burada geçirdi, öğretim ve telif çalışmalarını sürdürdü. 31 Ocak 1943 tarihinde İsfahan'da vefat etti ve Taht-ı Fulâz Mezarlığı'na defnedildi. Arapça ve Farsça şiirler yazan Necefî telif çalışmaları yanında birçok öğrenci yetiştirmiştir. Biyografik eserlerde ondan ilim öğrenen ve rivayette bulunan bazı kimselelerden söz ediliyorsa da (meselâ bk. *a.g.e.*, VII, 16) yetiştirdiği öğrenciler arasında sadece Seyyid Şehâbeddin el-Mar'âşî'nin ismi öne çıkmıştır.

Eserleri. 1. *Viķāyetü'l-ezhân ve'l-elbâb fi'uşûli's-sünne ve'l-kitâb*. Müellifin en önemli çalışmasıdır (İsfahan 1337, 1346). 2. *Tenbihâtü delîli'l-insidâd*. Metodik olarak bazı yollarla desteklenen zannın delil olabileceği konusunu ele alan bir çalışma olup *Viķāyetü'l-ezhân*'ın on ikinci bölümünün müstakil neşridir (İsfahan 1346). 3. *Zehâ'irü'l-müctehidîn fi şerhi Me'âlimi'd-dîn fi fıkhü Âl-i Yâsin*. Şemseddin Muhammed b. Şücâ el-Kattân'a ait metnin tahâret ve nikâhla ilgili iki kısmının şerhidir (Âgâ Büzürg-i Tahrânî, *Tabakât*, II, 751). 4. *Risâle fi'r-red 'alâ Faş-*

li'l-kazâ' fi 'ademi hücciyeti fıkhî'r-Rızâ. Hasan es-Sadr tarafından kaleme alınan esere reddiye olarak telif edilmiştir. 5. *Risâletü'l-kible*. 6. *Naķzu felsefeti Darwin*. Darwin nazariyesinin İran'da yayılma temayülü göstermesi üzerine kaleme alınmış üç ciltlik bir kitap olup ilk iki cildi yayımlanmıştır (Bağdat 1331). 7. *el-Kavlü'l-cemil ilâ şadiķi el-Cemil*. Bir önceki eserde yer alan düşüncelere karşı çıkan Cemil Sıdkî ez-Zehâvî'ye cevap niteliğindedir (Âgâ Büzürg-i Tahrânî, *ez-Zer'â*, XVII, 209; XXIV, 277). 8. *Kitâb fi'r-red 'ale'l-Bahâ'iyye*. 9. *Risâle fi'l-gınâ* (son iki eser için bk. *A'yânü's-Şî'a*, VII, 16-17; Âgâ Büzürg-i Tahrânî, *Tabakât*, II, 752). 10. *Celiyyetü'l-hâl (Simtû'l-le'âl) fi ma'rifeti'l-vaz' ve'l-isti'mâl*. Dilde kavramların vazedilişi ve kullanılışıyla ilgili bir eserdir (Tahrân 1337; İsfahan 1346, *Viķāyetü'l-ezhân*'la birlikte). 11. *Gâliyyetü'l-ıtır fi hükmi's-şî'r* (Âgâ Büzürg-i Tahrânî, *ez-Zer'â*, XVI, 2). 12. *Şerhu Urcuzeti'l-'arûz ve'l-kâfiyye*. Müctehid Tebrîzî diye bilinen arkadaşı el-Hâc Mustafâ'nın yazdığı eserin şerhidir. 13. *er-Ravzû'l-erîz*. Arapça divanıdır (Necefî'nin Arapça şiir örnekleri için bk. *A'yânü's-Şî'a*, VII, 16-19). 14. *Huliyü'd-dehri'l-'âtil fi-men edrektühû mine'l-efâzil*. Necefî'nin kendi akrabalarının ve tanıdığı önemli kişilerin biyografilerini ihtiva eden neşredilmemiş bir çalışması olup Âgâ Büzürg-i Tahrânî kendisinde müellif hattı bir nüshasının bulunduğunu belirtmektedir (*ez-Zer'â*, VII, 79). 15. *Divânü's-Şeyh Muhammed Rızâ el-İsfahânî*. Vârislerinde olduğu bildirilen Farsça divanıdır (*a.g.e.*, IX, 363). Necefî ayrıca hadis ve fıkıhla ilgili bazı eserlere önemli hâşiyeler yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, IV, 163; Hân-bâbâ Müşâr, *Fihrist-i Kitâbhâ-yi Çapt-yi 'Arabî*, Tahrân 1344 hş., s. 220, 524, 539, 965, 998; *A'yânü's-Şî'a*, VII, 16-19; Âgâ Büzürg-i Tahrânî,

NECEFÎ

ez-Zerf'a ilâ teşâni'î's-Şî'a, Beyrut 1403/1983, IV, 213, 452; V, 127; VII, 79; VIII, 259; IX, 363; XI, 66; XII, 382; XIV, 92, 101; XVI, 2, 62; XVII, 209; XXIV, 277; XXV, 133; a.m.f., *Tabakâtü a'lâmi's-Şî'a*, Meshed 1404, II, 747-753; Ali Fâzıl el-Kâinî en-Necefî, *Mu'cemü mü'ellifi's-Şî'a*, Kum 1405, s. 38; Muhammed Hüseyin Rûhânî, "Celiyyetü'l-hâl", *DMT*, V, 422.

MUSTAFA ÖZ

NECES

(النجش)

Alma niyeti olmadığı halde malın fiyatını arttıran bir teklifte bulunma anlamında fıkıh terimi (bk. MÜZAYEDE).

NECİB AHMED PAŞA, Yesârîzâde
(1815-1883)

Bestekâr ve nota koleksiyoncusu.

İstanbul'da doğdu. Ünlü hattat Yesârîzâde Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin büyük oğludur. 1824'te Enderun'a alındı. Babasının ve dedesinin görev yaptığı Enderun'da başladığı eğitimine 1831'de Muzika-i Hümâyun'a geçerek devam etti. 1846'da mülâzım rütbesiyle saray bandosuna flütist olarak alındı. Aynı yıl yüzbaşı, kolağası ve binbaşı, 1854'te kaymakam, ardından miralay oldu. Bir yıl sonra miralivâliğe, 1859'da ferikliğe terfi ettirildi. Giuseppe Donizetti'nin 1856'da ölümü üzerine Muzika-i Hümâyun kumandanlığına getirilen Necib Ahmed Paşa, Sultan Abdülaziz'in tahta çıkmasıyla mâbeyin orkestra ve bandolarını kaldırıp yerine saz takımlarını kurduğunu hoş karşılamadığı için azledilerek mîrimîran rütbesiyle Rüşûmat meclisi üyeliğine getirildi. II. Abdülhamid'in tahta geçmesi üzerine yeniden ferik rütbesiyle Muzika-i Hümâyun kumandanlığına döndü ve bu görevde iken 28 Nisan 1883 tarihinde vefat etti. Padişahın isteğiyle II. Mahmud Türbesi haziresine defnedildi.

Yesârîzâde
Necib
Ahmed Paşa

Yesârîzâde Necib Ahmed Paşa'nın bestelediği Hamidiye Marşı'nın kapağı ile ilk sayfası (Nuri Özcan koleksiyonu)

Dönemin müsiği çevrelerinde önemli yeri bulunan Necib Paşa bestekârlığı ve yöneticiliğinin yanı sıra özellikle nota koleksiyonculuğu ile tanınmıştır. Küçük yaşlarda babasından ve onun arkadaşları olan müsiği üstatlarından aldığı derslerle müsiği çalışmalarına başlamış, Muzika-i Hümâyun'a geçince buradaki hocalardan ve özellikle G. Donizetti'den flüt, keman ve piyano dersleri almıştır. Ayrıca armoni ve bando konusunda bilgi edinmiş, Sultan Abdülmecid'in huzurunda yapılan Batı müziği icralarında padişahın hoşlanacağı opera parçalarının arasına bazı yeni parçalar koyarak programları zenginleştirmiştir. Yine böyle bir programda padişah hoşuna giden bir bölümü tekrar çaldırarak bunun ki-me ait olduğunu sormuş, eserin Necib Paşa'ya ait olduğu söylendiğinde onu huzuruna çağırıp miralaylığa terfi ettirmiştir. İkinci defa Muzika-i Hümâyun kumandanlığına getirildiği yıl bestelediği, "Ey velîni-met-i âlem şehinşâh-ı cihan" mısraıyla başlayan Hamidiye (I. Meşrutiyet) Marşı, 1908'de II. Meşrutiyet'in ilânına kadar Osmanlı Devleti'nin resmi marşı olmuştur. Marşın en önemli özelliği güftesi bulunan ilk resmî marş olmasıdır.

Batı müziğiyle Türk müziğinin aynı seviyede gelişimini sürdürmesi hususunda büyük gayret gösteren Necib Paşa bu yönüyle tipik bir Tanzimat müsiğişinasıdır. Göreve geldiğinde Muzika-i Hümâyun'da-

ki kadroyu 750 kişiden 350 (veya 325) kişiye indirmiş, saray orkestrası altmış, saray bandosu altmış, saray korosu da kırk kişiyle sınırlandırılmıştır. Onun döneminde Guatelli, Lombardi ve d'Arenda paşalar Muzika-i Hümâyun'da hoca olarak çalışmıştır. Necib Paşa bu çalışmalarını esnasında pek çok talebe yetiştirmiştir. Bunlar arasında viyoloncelist Cemil Bey, flütist Saffet (Atabinen) Bey, viyolonist Vondra Bey'le Zâti (Arca) Bey en meşhurlardır. Hamidiye Marşı'ndan başka Mecidiye ve Aziziye adlı iki marş daha bestelediği söylenen Necib Paşa, Türk müsiğisi formundaki bestelerinin dışında piyano için bazı polka ve mazurkalar da bestelemiştir. Yılmaz Öztuna onun eserlerinden iki peşrev, bir saz semâisi ve dokuz şarkıdan müteşekkil bir liste neşretmiştir; Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu repertuarında ise bunlardan ancak yedisi kayıtlıdır. Nihat Ergin bu listelerde bulunmayan iki şarkısını notalarıyla birlikte yayımlamıştır (*Yıldız Sarayı'nda Müzik*, s. 71-82).

Necib Ahmed Paşa, yaşadığı döneme kadar ulaşan Türk müsiğisi repertuarını büyük maddî fedâkarlıklarla notaya aldırarak, ölümüyle dağılan bu müzik külliyyatı sonradan Hüseyin Sadeddin Arel tarafından kısmen toplanmıştır. Müzik çevrelerince tutulmayan yeni bir müzik yazısı da icat eden Necib Paşa, Batı müziği terimlerine Türkçe karşılıklar bulmak için çalış-